

ПРОБЛЕМИ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В РАМКАХ ЇЇ ІНТЕГРАЦІЇ В СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО

***РІЗАК А.Г., К.Е.Н, ДОЦЕНТ,
ДАЦЕНКО І.М., СТУДЕНТ,
ЯКОВЕНКО О.І., СТУДЕНТ,
ХНАУ ІМ. В.В. ДОКУЧАЄВА***

Проблема забезпечення продовольчої безпеки населення стала предметом активного розгляду світовим співтовариством у зв'язку із соціально-економічними процесами в країнах, що розвиваються, з середини 70-х рр. ХХ ст. Загострилося глобальне протиріччя, коли перевиробництво продовольства в розвинутих країнах супроводжувалося масовим голодом і недоїданням населення в ряді країн третього світу, яке наочно продемонструвало, що найчастіше хронічна продовольча нестабільність пов'язана не стільки з теорією зниження родючості Мальтуса або нерозвиненістю аграрного сектору, скільки з рівнем економічного розвитку і бідністю переважної частини населення окремих держав, що робить для нього недоступним продовольство за цінами ринку. Тому, проблема забезпечення продовольчої безпеки населення стала предметом пильної уваги з боку світового співтовариства.

Питаннями вирішення продовольчої безпеки, а також регіональної політики і ефективності продовольчого сектору займалась потужна когорта вчених-аграрників, які внесли посильний вклад у розробку теоретико-методичних основ та прикладних аспектів цієї проблеми, серед яких можна виділити П.П.Борщевського, О.Д.Гудзинського, О.І.Гойчук, Б.М.Данилишина, М.І.Долішнього, С.І.Дорогунцова, Р.А.Івануха, А.С.Лисецького, І.І.Лукінова, М.М.Паламарчука, М.Д.Пістуна, Д.К.Прейгера, П.Т.Саблука, М.Й.Хорунжого, О.М.Шпичака, Л.Г.Чернюк, М.Г.Чумаченко, В.В.Юрчишина та інших. На думку науковців, продовольчу безпеку слід розглядати через призму наступних складових. По-перше, забезпечення продовольчої безпеки тієї чи іншої країни, а також її регіонів пов'язано з гарантованим стійким і достатнім рівнем виробництва продовольства, що у повному обсязі забезпечує запити її населення. По-друге, продовольча безпека може бути досягнута тільки тоді, коли гарантовані фізичні й економічні умови населенню при доступі до продовольства. По-третє, з метою досягнення продовольчої

безпеки продукція сільськогосподарського виробництва повинна стабільно й у достатній кількості поставлятися як на регіональні, так і світові ринки. І останнім елементом продовольчої безпеки є забезпечення населення доброякісним продовольством, що не наносить шкоди його здоров'ю [7].

Зауважимо, що продовольча безпека є дуже важливою економічною категорією, оскільки вона пов'язана не тільки з системою організації виробництва і постачання продуктів харчування, а й економічною безпекою країни в цілому [5].

Проблеми продовольчої безпеки потрапили в поле зору представників вітчизняної економічної науки порівняно недавно. Чинником виникнення і постійного посилення уваги до цих проблем є трансформаційна криза української економіки, яка охопила всі сфери і стала суттєвою перешкодою на шляху забезпечення сталого розвитку економіки і суспільства.

Постановою Уряду від 5 грудня 2007 р. № 1379 було затверджено методикку визначення основних індикаторів продовольчої безпеки. Встановлено 7 основних індикаторів, що характеризують продовольчу безпеку держави. Вони розраховуються за визначеними основними групами харчових продуктів, можливостями аграрного сектору економіки, існуючими соціальними стандартами та національними традиціями харчування.

Зокрема, йдеться про достатність запасів зерна у державних ресурсах, економічну доступність продуктів, розподіл вартості харчування за соціальними групами, динаміку смності внутрішнього ринку окремих продуктів.

За даними Мінекономіки, запас зерна в держрезерві, відповідно до норм ООН, має перевищувати 17% річного споживання хлібопродуктів (у зерновому еквіваленті). Рівень витрат населення на продукти харчування не повинен перевищувати 60% їхніх доходів. Обсяг імпорту основних продуктів харчування - хлібопродукти, картопля, овочі, фрукти, цукор, олія, м'ясо-молочні продукти, риба і яйця - не більше 30% від їхнього виробництва усередині країни [4].

У 2008 році, за даними Держкомстату, домогосподарства витратили на продукти харчування 53,0 % доходу, на алкогольні напої –1,4 %, тобто не перейшли граничних норм. Індикатор забезпечення зерновими продовольчими ресурсами за підсумками 2008 р. становив близько 37%, однак у науковців ці показники не викликають оптимізму, адже потенціал земель України є набагато більшим, ніж вона використовує. В Україні практично нульовий імпорт яєць і хліба,

проте частка імпорту м'яса вже склала 48 %, імпорт риби та рибопродуктів, плодово-ягідної продукції, олії рослинної всіх видів у річному обсязі споживанні населення становив відповідно 71,1; 64,0 та 56,5 відсотка, що на порядок перевищує норму [3].

Мета роботи: визначити проблеми продовольчої безпеки для економіки України та шляхи їх подолання в умовах інтеграції в світове господарство.

Дослідження показали, що економічна ситуація в АПК України погіршилася в результаті входження України до СОТ. За вимогами цієї організації обсяг державної підтримки сільського господарства і рівень митно-тарифного захисту для України значно нижче, ніж у Європейських країнах, що ставить під сумнів справедливість існуючого світового сільськогосподарського порядку [5].

Проблема полягає також в тому, що багато вітчизняних продовольчих товарів виробляють із імпоротної сировини. Часто приховуються справжні обсяги імпорту, не враховується „сірий” імпорт, тому складно визначити об'єктивну ситуацію з небезпекою виникнення кризи. За 2009 рік частка імпортних продуктів харчування небезпечно зросла. Вступ України в СОТ збільшив частку продуктового імпорту.

Руйнування вітчизняного сільського господарства в результаті збільшення імпорту можна визначити як одну із перших проблем продовольчої безпеки [2].

Друга проблема продовольчої безпеки полягає в тому, що продовольча продукція, яка завозиться в Україну, в більшості випадків є дешевою і неякісною. Але ми маємо право вимагати від держави, щоб продовольчі товари були смачними, корисними і доступними. Вітчизняне продовольство також іноді не відповідає вимогам безпеки якості, але основна доля порушень припадає на імпортні продовольчі товари.

Третя проблема – глобалізація світової економіки. Залежність від імпоротної продукції робить країну уразливою для конкурентів. Глобальна конкуренція проявляється у безперервному захисті своїх національних інтересів, часто за рахунок нападу на конкурентів з інших країн. Прикладом є інфляційні процеси в Україні [1].

Четверта проблема продовольчої безпеки України в умовах розвитку сучасної економіки: нестабільність цін на продовольчі товари, продовольчих катаклізмів, які викликають неврожаї, значній питомій вазі імпортних товарів у внутрішньому споживанні, негарантованій якості продукції, що має першочергове значення [6].

Також виходячи з досвіду розвинутих індустріальних країн, національне законодавство покликане регламентувати механізм державного регулювання агропромислового комплексу, який забезпечує програмно-цільове та індикативне планування, регулювання паритетів цін, боротьбу зі спекуляцією в АПК, здійснення податкової, фінансової і соціальної політики, бюджетне фінансування та регулювання зовнішньоекономічних зв'язків, але в Україні питання про продовольчу безпеку розглядається тільки в законі «Про основи національної безпеки», який не відповідає реаліям сьогодення та не виділяє продовольчу безпеку в окрему сферу. Проте в Україні проект закону "Про продовольчу безпеку України" розроблявся двічі у 2004 та 2005 р. причому перший варіант проекту виносився Міністерством аграрної політики України на загальне обговорення, а другий, розроблений на виконання відповідного доручення Кабінету Міністрів України, був розглянутий та взятий за основу Верховною Радою України, проте жоден із зазначених законопроектів до цього часу так не прийнято [6].

Якщо ретельно проаналізувати перелічені проблеми, то зрозуміло, що забезпеченню продовольчої безпеки України сприятиме здійснення таких заходів:

— розробка та прийняття концепції продовольчої безпеки України та закону " Про продовольчу безпеку України ";

— державна підтримка вітчизняного агропромислового виробництва, бо у населення не вистачає стимулів займатися сільським господарством, через нерентабельність цілих галузей. Виконання цього заходу зменшить залежність України від імпортової сировини;

— створення механізму продовольчого забезпечення найбільш вразливих верств населення і особливо багатодітних сімей;

— передбачення механізму продовольчого забезпечення населення шляхом формування державного продовольчого фонду та запасів для регулювання продовольчого ринку в разі виникнення надзвичайних ситуацій.

Таким чином, аналіз основних індикаторів свідчить про незадовільний рівень продовольчої безпеки України. Тому необхідно зробити ряд заходів для покращення даної ситуації, що сприятиме підтриманню на достатньому рівні продовольчої безпеки та становленню і зміцненню Української держави в умовах інтеграції в світове господарство.

Література.

1. Концевич В. Продовольча безпека України під загрозою // Львівська газета № 118 (426). – 15.08.08 р. // <http://www.gazeta.lviv.ua/articles/2008/08/15>
2. Лукінов І.І., Саблук П.Т. Про стратегію трансформування АПК та забезпечення продовольчої безпеки України // Економіка України. – 2000. – № 9. – С. 62–81.
3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України // <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 5 грудня 2007 р. № 1396 «Деякі питання продовольчої безпеки» // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1379-2007-%EF>
5. Резнікова О.С. Удосконалення механізму забезпечення продовольчої безпеки в Україні // Економіка АПК.- 2010.- №5.- С. 35-39.
6. Саблук П.Т. Продовольча безпека України // Економіка АПК.- 2009.- №10.- С. 3-7.
7. Суперсон В.І. Продовольча безпека України та деякі аспекти її формування в сучасних умовах // Економіка АПК.-2008.-№12.- С. 13-18.

ЕКОНОМІЧНА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

СІДНЄВА Ж.К., К.Е.Н.,

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Якість навколишнього середовища є безперечною характеристикою якості життя людей у всіх країнах світу. Важливість цього питання обумовлена тими процесами, які відбуваються зараз у світовій економіці: процесами глобалізації та євроінтеграції, жорсткою конкуренцією на національних і зовнішніх ринках, врахуванням якості навколишнього природного середовища у системах управління якістю, системах екологічного управління, інтегрованих системах управління тощо.

Екстенсивний тип розвитку економіки України обумовив нерациональне природокористування. Період становлення України як незалежної держави серйозно ускладнився екологічною кризою в нашій країні, тобто критичним станом взаємовідносин суспільства з природою. Без вирішення питань зменшення антропогенного тиску на навколишнє середовище та адаптації до цих змін перехід до сталого розвитку стає проблематичним. Техногенний тиск на території України у шість-сім разів перевищує рівень розвинених європейських держав. Екологічна складова економічної безпеки перетворюється на